

УДК 378.011.3-057.87:316.61-027.233.2]:305

DOI <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2025-4-13-22>

Нохріна Ірина Сергіївна,

викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна.

i.nokhrina.asp@kubg.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0004-3955-4489>

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Постановка проблеми. Формування соціальної успішності студентів залежить від гендерних факторів, які впливають на академічні досягнення, побудову міжособистісних стосунків та адаптацію до університетського середовища. Незважаючи на проголошення рівності у вищій освіті, зберігаються приховані форми гендерної нерівності через стереотипи, очікування та упередженість. Соціальна успішність містить не лише навчальні результати, а й уміння ефективно взаємодіяти, лідерські якості, визнання одногрупниками, психологічне благополуччя та підготовку до професійної кар'єри. Водночас гендерна специфіка цього феномену залишається недостатньо дослідженою, попри емпіричні дані диференційованого сприйняття успіху, відмінностей у стратегіях його досягнення та специфічних бар'єрів, з якими стикаються представники різних гендерних груп. Актуальність проблеми посилюється трансформацією традиційних гендерних конструктів у сучасному суспільстві й переосмисленням значущості комунікативних компетентностей та емоційного інтелекту – характеристик, що раніше стереотипно асоціювалися з фемініністю, проте нині визнаються універсально необхідними незалежно від гендерної ідентичності. Дослідження гендерних особливостей соціальної успішності студентської молоді має теоретичне та прикладне значення для розуміння механізмів репродукції гендерної

нерівності в освітньому просторі та розробки інклюзивного освітнього середовища, яке забезпечує рівні можливості для самореалізації всіх суб'єктів освітнього процесу незалежно від їх гендерної належності.

Аналіз актуальних досліджень. Проблематика гендерних аспектів освіти активно досліджується в різних галузях знань. Зарубіжні науковці аналізують гендерний розрив в академічній успішності, виборі спеціальностей та професійних траєкторіях, спираючись на теоретичні концепції Дж. Батлер, П. Бурдье, Р. Коннелл щодо гендеру як соціального конструкту. К. Двек досліджує гендерну специфіку установок на успіх, тоді як А.-Р. Вербрі, Ш. Корелл, Дж. Леґеві, С. Б. Лофтман, К. Ріджвей, Т. А. Ді-Прете вивчають вплив гендерних стереотипів на оцінювання компетентності та лідерського потенціалу. В українському науковому дискурсі гендерна рівність в освіті представлена працями Н. Беляєвої, Г. Білоконенко, Ж. Богдан, Т. Голованової, С. Голубєва, О. Кашаби, Н. Островської, Т. Семигіної, М. Скорик, Л. Смоляр, К. Кальницької, Т. Шматко. Т. Семигіна, Т. Голованова, О. Кашаба зосереджуються на гендерній соціалізації та формуванні гендерної ідентичності. М. Скорик, Л. Смоляр досліджують гендерні стереотипи в студентському середовищі та їх вплив на професійне самовизначення. Ж. Богдан, Г. Білоконенко, Н. Беляєва, С. Голубєв виявили відсутність значущих відмінностей

у самоефективності молоді 20–31 року. Н. Островська аналізує інклюзивну молодіжну роботу, акцентуючи на забезпеченні рівного доступу до освіти та подоланні дискримінації вразливих груп. Проте комплексні дослідження гендерних особливостей формування соціальної успішності студентів у вітчизняній науці відсутні, що актуалізує це дослідження.

Мета статті – виявити та проаналізувати гендерні особливості формування соціальної успішності в студентському середовищі, дослідити відмінності в розумінні та стратегіях досягнення соціальної успішності студентами і студентками, а також визначити вплив гендерних стереотипів на можливості для самореалізації в університетському просторі.

Методологія та методи дослідження. Застосовано комплекс теоретичних методів (аналіз, синтез, узагальнення наукової літератури) та емпіричних методів (анкетне опитування респондентів щодо розуміння соціальної успішності).

Виклад основного матеріалу. Соціальна успішність у гендерному вимірі є комплексним феноменом, що охоплює не лише академічні та професійні досягнення, а й соціальні практики, стратегії побудови відносин, самопрезентацію та адаптацію до соціального середовища. Вона формується під впливом гендерних норм, стереотипів та соціальних конструктів, які визначають, як чоловіки і жінки сприймають успіх, інтерпретують невдачі та реалізують свій потенціал. Теоретичні основи цього дослідження ґрунтуються на роботах зарубіжних та українських науковців, які аналізують гендер як соціальний конструкт, його вплив на мотивацію, компетентність та соціалізацію.

Концепція «успішності» є дискусійною в науковому дискурсі через відсутність універсального визначення. Її змістове наповнення варіюється залежно від суб'єктивних систем оцінювання та ціннісних орієнтацій індивіда, що зумовлює множинність інтерпретацій цього феномену.

О. Голентовська виокремлює об'єктивний (соціальний) та суб'єктивний компоненти в структурі поняття «успішність». Згідно із

цією позицією дослідниці, соціальний аспект успішності формується через досягнення в діяльності та співвідноситься з експертною оцінкою, ефективністю роботи, характеристиками кінцевого результату, темпом реалізації операцій і цілей, здобуттям суспільного визнання та винагород, а також загальним соціальним контекстом і культурними особливостями конкретного суспільства (Голентовська, 2017). За визначенням Б. Прядко, гендерні особливості уявлень про професійний успіх студентів формуються через маскулінну та фемінну ідентичність, де маскулінна орієнтація сприяє професійній самореалізації та амбіціям, а фемінна – меншою мірою (Прядко, 2024, с. 123).

Гендерний підхід до вивчення соціальної успішності ґрунтується на розумінні гендеру як соціального конструкту, що формується через систему практик, норм та очікувань. Згідно з концепцією Р. Коннелл, гендер є структурою соціальних відносин та сукупністю практик, які втілюють цю структуру в дію (Connell & Messerschmidt, 2005). Так, соціальна успішність не є гендерно нейтральною: маскулінність корелює з домінуванням та конкурентністю, фемінність – з реляційністю та емпатією, що зумовлює диференційовані стратегії досягнення визнання в студентському середовищі.

Згідно з теорією соціального конструювання гендеру К. Веста та Д. Зіммермана, гендер є не атрибутом, а результатом перформативних практик повсякденної взаємодії (Впровадження гендерного підходу в систему вищої освіти України, 2014). У студентському середовищі через академічні та неформальні практики конструюються гендерні ідентичності, що визначають траєкторії соціальної успішності. Для жінок самооцінка частіше ґрунтується на міжособистісних взаємодіях та соціальних зв'язках, натомість для чоловіків – на досягненнях у професійній сфері (Подкоритова & Зоріна, 2023).

Теорія соціального конструювання гендеру К. Веста та Д. Зіммермана трактує гендер як постійний процес, що створюється через щоденні практики та поведінку (Впровадження гендерного підходу в систему вищої

освіти України, 2014). Застосування цієї теорії до аналізу студентського середовища дає змогу побачити, як через різноманітні практики – від академічної діяльності до неформального спілкування – студенти конструюють та відтворюють гендерні ідентичності, що, своєю чергою, впливає на траєкторії їхньої соціальної успішності (Подкоритова & Зоріна, 2023).

Дослідження К. Двек щодо установок на успіх (*growth mindset vs. fixed mindset*) виявили гендерну специфіку атрибуції невдач: дівчата інтерналізують їх причини, пов'язуючи з власними здібностями, хлопці – екстерналізують, атрибутуючи зовнішнім обставинам (Харченко, Гришак, Шабаєва, 2013). Такі атрибутивні патерни формують диференційовані стратегії подолання труднощів та мають довгострокові наслідки: фіксована установка в жінок обмежує самореалізацію, установка на зростання в чоловіків сприяє конкурентності.

Сучасні дослідження визначають самоефективність як ключовий чинник соціальної успішності. Ж. Богдан, Г. Білоконенко, Н. Беляєва, С. Голубєв (2025) фіксують відсутність значущих гендерних відмінностей у рівні самоефективності молоді 20–31 року, але виявляють її вплив на мотивацію досягнень, емоційну регуляцію та копінг-стратегії. Гендерні стереотипи модулюють поведінкові прояви самоефективності: у чоловіків вона корелює з надмірною впевненістю та орієнтацією на досягнення, у жінок – з емоційною саморегуляцією. Це узгоджується з дослідженнями Л. Подкоритової та К. Зоріної (2023) – жінки демонструють реляційне самосприйняття з вищою соціальною самооцінкою, чоловіки – ідеалізоване, орієнтоване на досягнення, що детермінує різні стратегії адаптації в студентському середовищі.

Так, гендерні особливості соціальної успішності в студентському середовищі є результатом взаємодії соціальних конструктів, стереотипів та індивідуальних ресурсів (самоефективність, самосприйняття), що детермінують диференційовані стратегії досягнення визнання. Гендерні стереотипи можуть обмежувати потенціал самореалізації, однак освітні

та психологічні інтервенції здатні нівелювати їх вплив і сприяти гендерній рівності.

З метою вивчення особливостей гендерної соціальної успішності студентської молоді проведено емпіричне дослідження на базі Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. У дослідженні взяли участь 100 респондентів-здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Вибірка охопила студентів 13 структурних підрозділів (факультетів) закладу: економіки та управління, здоров'я, фізичного виховання і спорту, музичного мистецтва і хореографії, педагогічної освіти, психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, східних мов, української філології, культури і мистецтва, журналістики, інформаційних технологій та математики, образотворчого мистецтва і дизайну, права та міжнародних відносин, романо-германської філології, суспільно-гуманітарних наук.

Розподіл учасників за курсами навчання був відносно рівномірним: другий курс становив 28,2% вибірки, третій – 26,1%, перший – 24,5%, четвертий – 21,2%, що забезпечило репрезентативність даних для всіх років навчання на бакалаврському рівні. За віковим складом вибірка репрезентувала контингент: 68,5% респондентів були віком 17–20 років, 29,7% – 21–24 роки, 1,8% – 25 років і старше. Співвідношення за статтю становило 60% жінок та 40% чоловіків.

Оцінювання факторів соціальної успішності за 5-бальною шкалою виявило чіткі гендерні відмінності (див. рис. 1). Жінки вище оцінюють підтримку сім'ї (4,6 проти 3,7), комунікативні навички (4,5 проти 3,8), зовнішність (3,8 проти 2,7), громадську діяльність (4,0 проти 3,5), стресостійкість (4,1 проти 3,7), демонструючи орієнтацію на міжособистісні стосунки. Чоловіки акцентують на фінансовій забезпеченості (4,2 проти 3,4), впевненості (4,3 проти 3,7), лідерстві (4,4 проти 3,6). Універсальними детермінантами виявилися наполегливість (4,3 і 4,2) та академічні здібності (4,1 і 4,0). Отримані дані засвідчують, що жінки сприймають успішність інтегративно

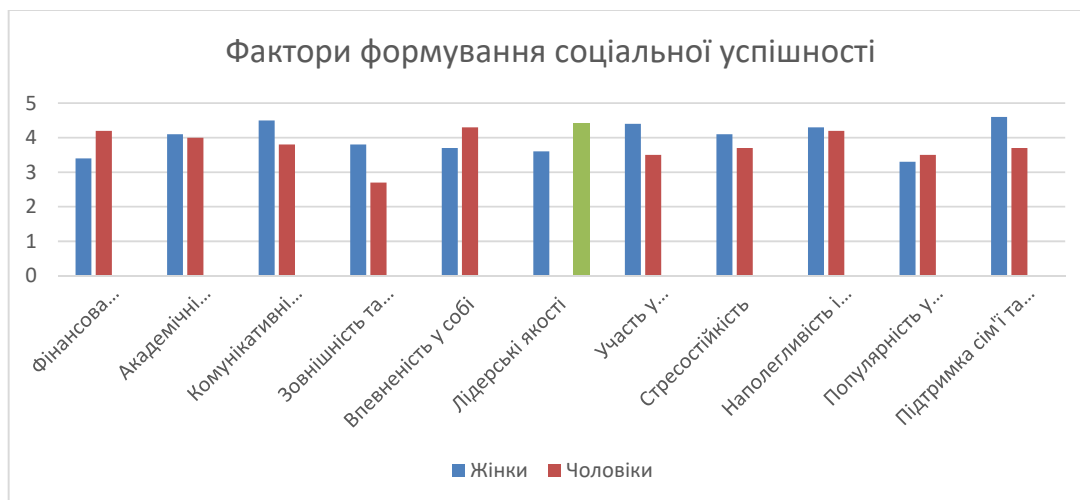

Рис. 1. Розподіл відповідей на питання: «Оцініть, наскільки кожен із наведених чинників впливає на формування вашої соціальної успішності в університеті?»

Джерело: складено автором самостійно.

з акцентом на емоційно-соціальних факторах, тоді як чоловіки фокусуються на інструментальних аспектах досягнень.

Наступне опитування щодо сприйняття характеристик успішного студента показало (див. рис. 2), що домінантними критеріями є високі академічні досягнення (88%) та активна участь у житті університету (72%), що свідчить про збереження пріоритету формальних показників успішності в освітньому середовищі. Середній рівень значущості мають

креативність і творчий підхід (65%), емпатія та взаємна підтримка (60%) й участь у громадській діяльності (56%), що відображає визнання соціальних та особистісних компетентностей поряд з академічними. Периферійну позицію посідають участь у наукових проєктах (45%), гнучкість та адаптивність (40%), лідерські якості (36%) та гармонійний баланс навчання і життя (30%).

Наступний блок питань щодо найбільш цінуваних якостей студентів різної статі виявив

Рис. 2. Розподіл відповідей на питання: «Які з наведених характеристик, на вашу думку, найбільше асоціюються з успішним студентом / студенткою?»

Джерело: складено автором самостійно.

значну гендерну диференціацію в очікуваннях та сприйнятті бажаних характеристик. Для студентів респонденти найвище цінують якості, асоційовані з маскулінністю: лідерські здібності (80%), упевненість та рішучість (73%), раціональне мислення та логіку (67%), амбіційність і цілеспрямованість (62%), конкурентоспроможність (55%). Натомість для студенток профіль очікуваних якостей суттєво відрізняється: старанність та відповідальність (85%), комунікабельність (78%), емоційний інтелект та емпатія (73%), організаційні здібності (68%) й зовнішня привабливість (58%), причому останній аспект взагалі не фігурує серед очікувань щодо чоловіків, демонструючи виразну гендерну асиметрію. Така диференціація

відображає традиційний розподіл гендерних ролей: від чоловіків очікують лідерства, конкурентності та орієнтації на досягнення, від жінок – емоційної підтримки, уваги до стосунків та зовнішнього вигляду.

Щодо критеріїв оцінювання, більшість опитаних (70%) не помічають суттєвої гендерної диференціації в академічному оцінюванні, проте жінки частіше схильні помічати відмінності, що може відображати підвищену чутливість до гендерних упереджень (див. рис. 3).

Аналіз особистого досвіду показав, що жінки частіше відчують вплив статі на своє навчання – як позитивний, так і негативний (табл. 1). Зокрема, негативний вплив на оцінювання викладачами відзначили 10% жінок

Рис. 3. Розподіл відповідей на питання: «Чи спостерігаєте ви гендерну диференціацію в критеріях оцінювання академічної успішності студентів на вашій спеціальності?»

Джерело: складено автором самостійно.

Сприйняття студентами впливу власної статі на академічні та соціальні можливості

Таблиця 1

Критерії	Жінки, негативний вплив (%)	Чоловіки, негативний вплив (%)	Жінки, позитивний вплив (%)	Чоловіки, позитивний вплив (%)
Оцінювання викладачами	10% (6 осіб)	5% (2 особи)	20% (12 осіб)	10% (4 особи)
Вибір на лідерські позиції	8% (5 осіб)	15% (6 осіб)	25% (15 осіб)	5% (2 особи)
Участь у наукових проєктах	8% (5 осіб)	3% (1 особа)	15% (9 осіб)	10% (4 особи)
Неформальне спілкування	10% (6 осіб)	5% (2 особи)	20% (12 осіб)	30% (12 осіб)
Участь у студентських організаціях	8% (5 осіб)	3% (1 особа)	30% (18 осіб)	25% (10 осіб)

Джерело: складено автором самостійно.

проти 5% чоловіків, а позитивний – 20% жінок та 10% чоловіків. Це може свідчити про те, що гендерні динаміки в університеті залежать від конкретної ситуації.

Аналіз частоти зміни поведінки під впливом гендерних очікувань показав неоднорідність досвіду: по 25% респондентів або іноді змінюють поведінку, або ніколи цього не роблять; 20% рідко адаптуються, 15% коригують поведінку часто, ще 15% взагалі не звертають уваги на гендерні норми, демонструючи або незалежність, або нечутливість до них. Загалом 60% респондентів певною мірою коригують свою поведінку відповідно до гендерних очікувань, що підтверджує реальний вплив стереотипів на повсякденне життя студентів в університетському середовищі (див. рис. 4).

Завершальний блок дослідження спрямовувався на виявлення студентських уявлень щодо найефективніших заходів подолання гендерної нерівності та формування інклюзивного освітнього середовища, де критеріями успішності будуть здібності й зусилля особистості, а не гендерна належність.

Респондентам запропоновано обрати до трьох заходів, які, на їхню думку, найбільше сприяли б забезпеченню рівних можливостей для соціальної успішності студентів різної статі. Результати виявили чіткі пріоритети,

а також деякі відмінності в баченні проблеми жінками та чоловіками.

Пріоритетними заходами респонденти визначили (табл. 2) підвищення обізнаності про гендерні стереотипи (60%), уніфікацію критеріїв оцінювання (55%) та протидію дискримінації (50%). Помірну підтримку отримали розвиток soft skills (30%), менторство (25%), заохочення різноманітності (20%) та психологічна підтримка (15%). Найменшу актуальність продемонстрували гнучкі форми навчання (10%) та квотування представництва на керівних посадах (8%), що засвідчує пріоритетність культурних трансформацій над структурними змінами. Високий рівень визнання необхідності змін (95%) свідчить про готовність студентського середовища до трансформації гендерних відносин в університетському просторі.

Результати емпіричного дослідження підтверджують наявність гендерного розриву у формуванні соціальної успішності, який проявляється в трьох вимірах. Когнітивний вимір: студентки демонструють інтегративне бачення успішності (баланс сфер життя, міжособистісні стосунки, емпатія), студенти орієнтуються на формальні маркери (фінансова забезпеченість, лідерство, визнання). Поведінковий вимір: жінки використовують

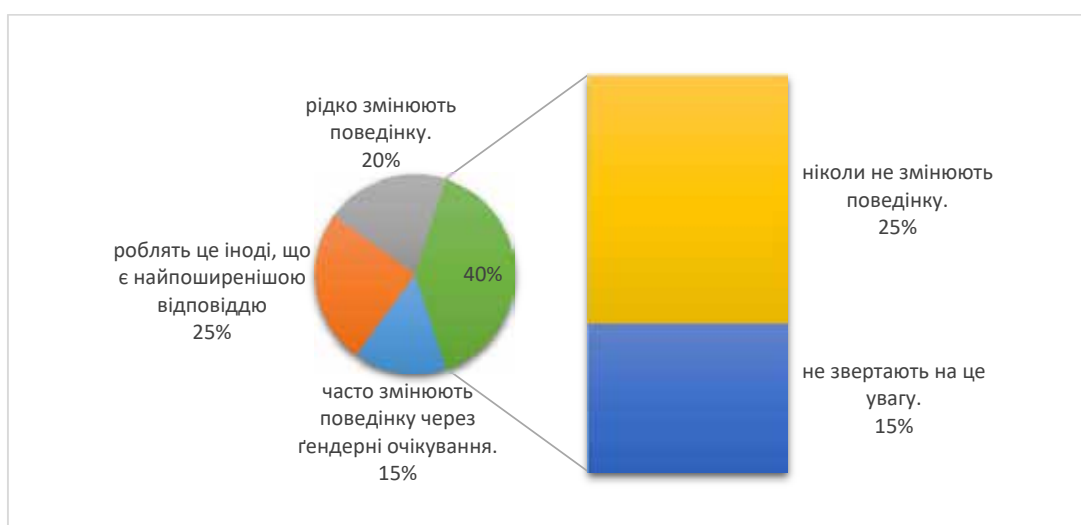

Рис. 4. Розподіл відповідей на питання: «Чи доводилося вам змінювати свою поведінку або манеру спілкування через гендерні очікування оточення?»

Джерело: Складено автором самостійно.

Таблиця 2

**Пріоритетні заходи щодо подолання гендерної нерівності в університеті
(за оцінками респондентів)**

Заходи	% респондентів	Кількість осіб	Жінки (%)	Жінки (осіб)	Чоловіки (%)	Чоловіки (осіб)
Підвищення обізнаності про гендерні стереотипи	60	60	65	39	52.5	21
Однакові критерії оцінювання для всіх	55	55	60	36	47.5	19
Боротьба з дискримінацією	50	50	55	33	42.5	17
Розвиток soft skills	30	30	30	18	30	12
Створення системи менторства	25	25	25	15	25	10
Заохочення різноманітності в студентських організаціях	20	20	20	12	20	8
Психологічна підтримка	15	15	17	10	12.5	5
Гнучкі форми навчання та участі в активностях	10	10	10	6	10	4
Більше жінок / чоловіків на керівних посадах	8	8	8	5	7.5	3
Нічого змінювати не потрібно	5	5	5	3	5	2

Джерело: складено автором самостійно.

кооперативні стратегії, чоловіки – конкурентні, причому 60% студентів адаптують поведінку до гендерних очікувань. Структурний вимір: жінки стикаються з додатковим тиском щодо зовнішності, очікуваннями старанності, обмеженим визнанням лідерського потенціалу.

Для подолання гендерного розриву та створення інклюзивного освітнього середовища необхідне: впровадження програм підвищення гендерної чутливості; розробка об'єктивних критеріїв оцінювання, які враховують різноманітність підходів до навчання та форм прояву лідерства; розвиток системи менторства із залученням успішних людей як рольових моделей; заохочення різноманітності в студентських організаціях та забезпечення рівного представництва; організація тренінгів з розвитку як фемінних, так і маскулінних компетенцій для всіх студентів; створення механізмів

протидії дискримінації та безпечних шляхів для повідомлення про порушення.

Перспективи подальших досліджень передбачають поглиблений якісний аналіз механізмів відтворення гендерної нерівності в університетському просторі з використанням глибинних інтерв'ю та фокус-груп; лонгitudне вивчення впливу гендерних факторів на професійні траєкторії випускників для простеження довгострокових наслідків стереотипів; порівняльний аналіз ситуації в різних типах закладів вищої освіти та на різних спеціальностях для виявлення специфіки гендерних особливостей залежно від освітнього контексту; розробку та апробацію програм гендерно чутливого супроводу студентів з оцінкою їх ефективності в подоланні стереотипів та забезпеченні рівних можливостей для соціальної успішності.

Література

1. Богдан Ж., Білоконенко Г., Беляєва Н., Голубев С. Гендерні особливості самоефективності особистості. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2025. № 3. С. 127–150. DOI: <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2025.3.09>
2. Впровадження гендерного підходу в систему вищої освіти України: досвід та кращі практики Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти ВНЗ 2012–2014 роки / Т. Дрожжина, Т. Ісаєва, Н. Світайло, О. Давліканова. Харків, 2014. 42 с. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/11251.pdf> (дата звернення: 21.10.2025).

3. Голентовська О. Ціннісно-рольові параметри регуляції особистісного успіху в командній діяльності. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2017. № 2(43). С. 72–82.
4. Гендерні аспекти соціальної роботи : антологія / упоряд. Т. Семігіна. Київ, 2021. 240 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/355972305_Genderni_aspekti_socialnoi_roboti_Antologia/links/6186c6d107be5f31b74fa512/Genderni-aspekti-socialnoi-roboti-Antologia.pdf (дата звернення: 21.10.2025).
5. Голованова Т. Технологізація формування гендерної рівності студентської молоді. *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. № 1. С. 74–80. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/ped_2008_1/2008-26-06/golovanova.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
6. Кальницька К., Шматко Т. Вплив гендерних стереотипів на професійну кар'єру жінки. *Юність науки – 2014 : тези студент. наук.-практ. конф.* Чернівці : ЧДІЕУ, 2014. С. 178.
7. Ляхович Т. Гендерні особливості мотивації до лідерства у студентської молоді: теоретичний аспект. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 87–89. URL: <http://conferences.neasmo.org.ua/uk/art/4913> (дата звернення: 21.10.2025).
8. Подкоритова Л., Зоріна К. Емпіричне дослідження гендерних особливостей самосприйняття студентської молоді. *Психологічні тревелогі*. 2023. № 4. С. 221–229. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2023-4-23>
9. Прядко Б. Гендерні особливості уявлень студентів закладів вищої освіти про кар'єрний успіх. *Наукові записки. Серія: Психологія*. 2024. № 2. С. 122–127. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-2-18>
10. Харченко С., Гришак С., Шабаєва Н. Гендерна освіта і виховання студентської молоді в процесі соціалізації: теорія та практика : монографія. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 258 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Golovanova/0039614.pdf> (дата звернення: 21.10.2025).
11. Connell R., Messerschmidt J. Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender and Society*. 2005. Vol. 19. № 6. P. 829–859. DOI: <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
12. Låftman S., Almquist Y., Östberg V. The boy paradox: exploring motivational factors in gender differences and academic achievement across ages 9–14 years. *Educational Psychology in Practice*. 2025. Vol. 41. № 2. P. 211–230. DOI: <https://doi.org/10.1080/02667363.2025.2469242>
13. Legewie J., DiPrete T. Gender achievement gaps: the role of social costs to trying hard in high school. *Social Psychology of Education*. 2021. Vol. 24. P. 589–612. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11218-020-09588-6>
14. Verbree A.-R., Hornstra L., Maas L., Wijngaards-de Meij L. Conscientiousness as a Predictor of the Gender Gap in Academic Achievement. *Research in Higher Education*. 2022. Vol. 64. P. 451–472. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11162-022-09716-5>
15. Voytovska A. Gender aspects of socialization of the students. *Social Work and Education*. 2017. Vol. 3. № 2. P. 119–125.

References

1. Bohdan, Zh., Bilokonienko, H., Biliaieva, N., & Holubiev, S. (2025). Genderni osoblyvosti samoefektyvnosti osobystosti [Gender characteristics of personality self-efficacy]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy – Theory and Practice of Social Systems Management*, (3), 127–150. DOI: <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2025.3.09> [in Ukrainian].
2. Drozhzhyna, T., Isaieva, T., Svitaylo, N., & Davlikanova, O. (2014). Vprovadzhennia gendernoho pidkhodu v systemu vyshchoi osvity Ukrainy: dosvid ta krashchi praktyky Vseukrainskoi merezhi osieredkiv gendernoi osvity VNZ 2012–2014 roky [Implementing a gender approach in the higher education system of Ukraine: Experience and best practices of the All-Ukrainian network of gender education centers of higher education institutions 2012–2014]. Kharkiv. Retrieved from <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/11251.pdf> [in Ukrainian].
3. Holentovska, O. (2017). Tsinnisno-roliovi parametry rehulatsii osobystisnoho uspiikh v komandnii diialnosti [Value-role parameters of regulating personal success in team activities]. *Teoretychni i prykladni problemy psykholohii – Theoretical and Applied Problems of Psychology*, 2(43), 72–82 [in Ukrainian].
4. Semihina, T. (Ed.). (2021). Genderni aspekty sotsialnoi roboty [Gender aspects of social work]. Kyiv. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/355972305_Genderni_aspekti_socialnoi_roboti_Antologia/links/6186c6d107be5f31b74fa512/Genderni-aspekti-socialnoi-roboti-Antologia.pdf [in Ukrainian].

5. Holovanova, T. (2008). Tekhnolohizatsiia formuvannia hendernoi rivnosti studentskoi molodi [Technologization of forming gender equality among student youth]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Zaporizhzhia National University, (1)*, 74–80. Retrieved from https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/ped_2008_1/2008-26-06/golovanova.pdf [in Ukrainian].
6. Kalnytska, K., & Shmatko, T. (2014). Vplyv hendernykh stereotypiv na profesiinu kariyeru zhinky [The impact of gender stereotypes on a woman's professional career]. *Yunist nauky – 2014: tezy student. nauk.-prakt. konf. – Youth of Science – 2014: Abstracts of the Student Scientific-Practical Conference*. Chernihiv: ChDIEU [in Ukrainian].
7. Liakhovych, T. (2019). Genderni osoblyvosti motyvatsii do liderstva u studentskoi molodi: teoretychnyi aspekt [Gender characteristics of motivation for leadership among student youth: Theoretical aspect]. *Problemy ta perspektyvy rozvytku suchasnoi nauky v krainakh Yevropy ta Azii – Problems and prospects for the development of modern science in European and Asian countries: materials from the XIV International Scientific and Practical Internet Conference*. (pp. 87–89). Pereiaslav-Khmelnytskyi. Retrieved from <http://conferences.neasmo.org.ua/uk/art/4913> [in Ukrainian].
8. Podkorytova, L., & Zorina, K. (2023). Empirychna doslidzhennia hendernykh osoblyvosti samospriyniatia studentskoi molodi [Empirical study of gender characteristics of self-perception among student youth]. *Psykhologichni travelohy – Psychological Travelogues, (4)*, 221–229. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2023-4-23> [in Ukrainian].
9. Pryadko, B. (2024). Genderni osoblyvosti uiaвлення studentiv zakladiv vyshchoi osvity pro karierni uspikhi [Gender characteristics of students' perceptions of career success in higher education institutions]. *Naukovi zapysky. Seriya: Psykholohiia – Scientific Notes. Series: Psychology, (2)*, 122–127. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-2-18> [in Ukrainian].
10. Kharchenko, S., Hryshak, S., & Shabaieva, N. (2013). Genderna osvita i vykhovannia studentskoi molodi v protsesi sotsializatsii: teoriia ta praktyka [Gender education and upbringing of student youth in the process of socialization: Theory and practice]. Luhansk: Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka». Retrieved from <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Golovanova/0039614.pdf> [in Ukrainian].
11. Connell, R., & Messerschmidt, J. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender and Society, 19*(6), 829–859. DOI: <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
12. Laftman, S., Almquist, Y. B., & Östberg, V. (2025). The boy paradox: Exploring motivational factors in gender differences and academic achievement across ages 9–14 years. *Educational Psychology in Practice, 41*(2), 211–230. DOI: <https://doi.org/10.1080/02667363.2025.2469242>
13. Legewie, J., & DiPrete, T. (2021). Gender achievement gaps: The role of social costs to trying hard in high school. *Social Psychology of Education, 24*, 589–612. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11218-020-09588-6>
14. Verbree A.-R., Hornstra L., Maas L., & Wijngaards-de Meij L. (2022). Conscientiousness as a predictor of the gender gap in academic achievement. *Research in Higher Education, 64*(3), 451–472. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11162-022-09716-5>
15. Voytovska, A. (2017). Gender aspects of socialization of the students. *Social Work and Education, 3*(2), 119–125.

Нохріна І. С. Гендерні особливості формування соціальної успішності в студентському середовищі

Статтю присвячено дослідженню гендерних особливостей формування соціальної успішності в студентському середовищі сучасного українського університету. В умовах трансформації традиційних гендерних ролей особливої актуальності набуває проблема забезпечення рівних можливостей для самореалізації студентів незалежно від статі, оскільки латентні механізми гендерної диференціації продовжують впливати на академічні досягнення, стратегії побудови міжособистісних стосунків та адаптацію до освітнього середовища. Розглянуто вплив гендерних стереотипів на траєкторії соціальної успішності, відмінності в розумінні критеріїв успіху та бар'єри на шляху до самореалізації. Значну увагу приділено аналізу когнітивного, поведінкового й структурного вимірів гендерного розриву в університетському просторі, зокрема диференціації в сприйнятті детермінант успішності, стратегіях її досягнення та досвіді стикання з дискримінацією. Авторка підкреслює стратегічне значення гендерно чутливого підходу в освіті як інструменту забезпечення рівних можливостей, подолання стереотипів та формування інклюзивного академічного середовища. У статті систематизовано основні теоретичні підходи до вивчення гендеру як соціального конструкту, концепції соціальної успішності та самоефективності, визначено роль гендерної соціалізації у формуванні диференційованих стратегій досягнення визнання. Окремо розглянуто відмінності в пріоритетах факторів успішності. Наголошено на важливості створення гендерно справедливих освітнього простору, що дає змогу мінімізу-

вати вплив стереотипів на академічне оцінювання та соціальні можливості. Висвітлено ключові виклики, що постають перед закладами вищої освіти в забезпеченні гендерної рівності, а також окреслено напрями подальшого розвитку інклюзивних практик, спрямованих на підвищення гендерної обізнаності, протидію дискримінації та забезпечення рівних можливостей для соціальної успішності всіх студентів.

Ключові слова: гендерна нерівність, соціальна успішність, студентське середовище, гендерні стереотипи, вища освіта.

Nokhrina I. S. Gender characteristics of social success formation in the student environment

The article is devoted to the study of gender characteristics of social success formation in the student environment of a modern Ukrainian university. In the context of the transformation of traditional gender roles, the issue of ensuring equal opportunities for self-realisation of students regardless of gender is becoming particularly relevant, as latent mechanisms of gender differentiation continue to influence academic achievement, strategies for building interpersonal relationships, and adaptation to the educational environment. The influence of gender stereotypes on the trajectory of social success, differences in the understanding of success criteria, and barriers to self-realisation are considered. Considerable attention is paid to the analysis of the cognitive, behavioural, and structural dimensions of the gender gap in the university space, in particular the differentiation in the perception of the determinants of success, strategies for achieving it, and experiences of discrimination. The author emphasises the strategic importance of a gender-sensitive approach in education as a tool for ensuring equal opportunities, overcoming stereotypes and forming an inclusive academic environment. The article systematises the main theoretical approaches to the study of gender as a social construct, the concepts of social success and self-efficacy, and defines the role of gender socialisation in the formation of differentiated strategies for achieving recognition. Differences in the priorities of success factors are considered separately. The importance of creating a gender-equitable educational space that minimises the influence of stereotypes on academic assessment and social opportunities is emphasised. The key challenges facing higher education institutions in ensuring gender equality are highlighted, and directions for the further development of inclusive practices aimed at raising gender awareness, combating discrimination and ensuring equal opportunities for the social success of all students are outlined.

Key words: gender inequality, social success, student environment, gender stereotypes, higher education.

Стаття надійшла до редакції 31.10.2025 р.

Прийнято до друку 21.11.2025 р.

Опубліковано 19.12.2025 р.

